

OSMANLI KAFTANI VE JAPON KİMONOSU KÜLTÜREL ETKİLEŞİMİNİN ÖRNEK ÇALIŞMA BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

THE EVALUATION OF THE CULTURAL INTERACTION OF THE OTTOMAN CAFTAN AND THE JAPANESE KIMONO IN THE CONTEXT OF CASE STUDY

Nazan AVCIOĞLU KALEBEK,¹ Dilara Nur ATALAN,² Kübra ALKAYA³

1 Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep, Türkiye, ORCID: [ID 0000-0002-1840-034X](#)

2 Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep, Türkiye, ORCID: [ID 0000-0003-2963-2311](#)

3 Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep, Türkiye

*Sorumlu Yazar: nkalebek@gantep.edu.tr

Makale Geçmişi

Geliş: 09.10.2024

Kabul: 13.10.2024

Yayın: 15.03.2025

Anahtar Kelimeler:
Osmanlı, Japonya,
Kaftan, Kimono,
Çintemani.

Article History

Arrival: 09.10.2024

Acceptance: 13.10.2024

Publication: 15.03.2025

Keywords:

Ottoman, Japan,
Caftan, Kimono,
Chintamani.

ÖZET

Kültürler ve moda unsurları zaman içerisinde etkileşime uğramıştır ve değişim göstermiştir. Bu değişimler sonucunda kültür öğeleri yeniden şekillenmiştir. Dil, din, örf, adet, ırk gibi pek çok etken kültürel özellikleri etkilemiştir. Bu etkiler sanat, tasarım, mimari, resim, moda gibi pek çok alanda izlerini yansıtmıştır. Bir medeniyetin kültürel öğeleri, motifleri ve sembolleri sıkça kullanılarak o medeniyetin simgesi haline gelmiştir. Osmanlı medeniyetinin simgesi, çini desenlerinden çintemani motifi, saray kıyafetlerinden kaftanlar üzerinde sıkça görülmektedir. Japon kültürünün geleneksel kıyafeti olarak günümüze aktarılan kimono ise kaftan kalıbı ile benzer özellikler göstermektedir. Her iki kültürde de itibar sahibi kişiler tarafından tercih edilen giysi türleri kalıp, dikim, kumaş, süsleme gibi aşamalarda kıymetli ürünler kullanılarak üretilmiştir. Bu çalışmada günümüze kadar gelen iki önemli medeniyetin sembolü olan giyim ürünleri ele alınarak, geleneksel motif ve kalıp özellikleri doğrultusunda modernize edilerek tasarlanmıştır. Yapılan tasarım eskiz çalışması, desen tasarımı, hikâye panosu, kalıp, renklendirilmiş görsel ve mood board hazırlanarak sunulmuştur. Çalışmanın amacı kültürlerarası etkileşimde moda unsurlarının ne yönde değişikliğe uğradığını aktarmak, günümüzde de varlığını koruyan kaftan ve kimono dış giysilerinin özellikleri hakkında bilgi vermektir. Bu bağlamda iki kültürün kıyafetlerini ortak payda da birleştiren bir tasarım ortaya çıkarılmıştır.

ABSTRACT

Cultures and fashion elements have interacted and changed over time. As a result of these changes, cultural elements were reshaped. Many factors such as language, religion, customs, and race have affected cultural characteristics. These influences have reflected their traces in many fields such as art, design, architecture, painting and fashion. The cultural elements, motifs and symbols of a civilization have been used frequently and have become the symbol of that civilization. The symbol of the Ottoman civilization, the chintamani motif, which is one of the tile patterns, is frequently seen on the caftans of the palace clothes. The kimono, which has been transferred to the present day as the traditional dress of Japanese culture, has similar characteristics with the caftan pattern. The types of clothing preferred by people of reputation in both cultures were produced by using precious products in stages such as molding, sewing, fabric, and decoration. In this study, clothing products, which are the symbols of two important civilizations that have survived to the present day, are discussed and a new outfit has been modernized and designed in line with their traditional motifs and pattern features. The design sketch, pattern design, storyboard, pattern, colored visual and mood board were prepared and presented. The aim of the study is to convey how fashion elements have changed in intercultural interaction and to give information about the features of caftan and kimono outerwear, which still exist today. In this context, a design that combines the clothes of the two cultures on a common denominator has been revealed.

1.GİRİŞ

Kaftan ve Kimono uzun yüzyıllar boyunca benliğini koruyarak bu döneme kadar gelen iki temel kıyafet modelidir. Giyim kültüründe etkin olan, kumaş ve kalıp teknikleri, biçim ve süslemeler her milletin karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır (Ayrıncı, 2010, s. 1-3). Zamana karşı güncelliğini koruyan, gelişen ve değişen moda ayak uydurarak günümüze kadar gelen kimono ile kaftan, kumaş ve desen konusunda geçmişin en temel giysileri olarak kültürel etkileşimde önemli bir yere sahiptir.

Birbirinden çok farklı örf-adet, kültür ve alışkanlıklara sahip olmalarına rağmen her ikisinde de değerli kumaşlardan, anlamlı desenlerden ve mesaj içeren renklerden elde edilen dış giysiler ön plana çıkmıştır. Bu giysiler statü, itibar göstermede sembolik birer öge olmuşlardır. Kaftan üste giyilen bileğe kadar uzanan süslü astarsız dış elbisedir. Osmanlı İmparatorluğunun statü belirleyen kıyafetleri arasındadır. Geçmişin önemli medeniyeti olan bu iki kültürün, çevre yapısı ve giyim unsuru bugüne kadar güncelliğini koruyan geleneksel kıyafet biçimlerinin oluşumunda, etkin bir yer almaktadır. Japonya'da giyilen, kimono önden çapraz bağlanarak, bir kemerle tutturulan, bol ve uzun kollu bir kıyafettir (Koca, 2008, s. 1-2). Birçok alanda kendi medeniyetlerinin başarıları ile bahsettiren bu iki kültürün ortak paydası olan kıyafet unsurlarının altında yatan anlam ve içerdikleri mesajlar, günümüz modasına ışık tutarak pek çok tasarımcıya ilham kaynağı olmuştur.

Her iki kültürde de ortak özellik olan “çintemani” deseni sıklıkla tercih edilmiştir. Okumura (1998), Osmanlı ve Japon kültürlerinde önemli bir yere sahip olan giysi üzerindeki süslemeleri incelemiştir. Çintemani motifinin kökeni, gelişimi ve kullanım alanları hakkında detaylı incelemelerde bulunmuştur. Birbirinden çok farklı örf-adet, kültür ve alışkanlıklara sahip olmalarına rağmen her iki kültürde de aynı motifin dış giyimde tercih edildiğini gözlemlemiştir (Okumura, 1998, s. 9-12). İki toplumun dış giyim yönünde benzerliği birbirlerinden etkilenmesine sebep olmuştur. Kimonoların ve kaftanların birbirleri arasındaki ilişki yüzyıllar boyunca dikkat çekmiştir. Ayrıncı (2010), ortak özelliklerini ve benzer yönlerini ele almıştır. Sosyo-kültürel etkilerin sanata nasıl yansıdığını ve bu etkilerin kaftan ile kimono kültürü arasındaki ilişkiyi nasıl etkilediğini incelemiştir (Ayrıncı S. K., 2010, s. 4-5-6).

Kıyafetlerdeki model, kumaş ve desenler pek çok sebebe bağlı olarak zaman içerisinde değişime uğramıştır. Ok (2012), her iki kıyafette kullanılan kumaş, süsleme, işleme, renk, motif ve model gibi unsurları araştırmıştır. Kıyafetlerin kültürel etkileri ve önemleri, çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgiler dahilinde aktarmıştır (Ok, 2012, s. 7). Dikim ve kalıp teknikleri farklı iki kültürde de benzerlik göstermiştir. Bu benzerlik tasarımlara da yansımıştır.

Her iki kültürün de geleneksel motifleri ve en özel kumaşları tercih edilmiştir. Bayburtlu (2018), Osmanlı kaftanı ve Japon kimonosu kıyafeti hakkında araştırma yapmıştır. Dikim tekniği ve kalıp aşamalarının benzerliğinin tarihsel dönem içinde gelişimi ve değişimi hakkında bilgiler vermiştir (Bayburtlu, 2018, s. 57-58).

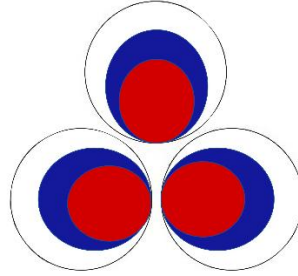
Sato (2010), 20. yüzyılda kimono hakkında araştırmalar yapmıştır. Kimononun tarihsel süreçte değişimi kaftan ile benzer yönlerini ortaya çıkarmıştır (Sato, 2010, s. 8-9). Kimono ve kaftan arasındaki en önemli fark ise kaftanı sadece erkeklerin giymesi kimononun ise cinsiyet fark etmeksizin tercih edilerek giyilmesidir. Kahraman (2016), Japon kimonosunun zaman içerisinde renk, desen, malzeme ve form açısından değişim ve gelişimlerini incelemiştir.

Kimononun tarihsel gelişim sürecini aktarmıştır (Kahraman, 2016, s.16-17-18). Fıçıoğlu (2021), Japon kültürünün toplumlararası etkileşimde en önemli araçlarından biri olduğu düşüncesi ile Japon kültürü ve modasını incelemiştir (Fıçıoğlu, 2021, s. 209-210). Çelik (2018), Doğu-Batı kültüründe iki medeniyetin özellikleri ve tarihi hakkında detaylı incelemelerde bulunarak zaman içerisinde nasıl geliştiğini aktarmıştır. Her iki kültürde de var olan özellikleri detayları ile ele almıştır (Çelik, 2018, s. 89).

Bu çalışma kapsamında, Osmanlı medeniyetinden kalan ihtişam ve zarafeti simgeleyen kaftan ile Japon kültür mirası olan kimono incelenmiştir. İncelemelerden hareketle her iki kültür baz alınarak yeni tasarımlar gerçekleştirilmiştir. Eskiz çizimler arasından bir tanesi seçilerek renklendirilmiş, hikaye panosu, mood board, kalıp ve model analizi oluşturulmuştur. Tasarımlarda kumaş desen, renk, süsleme, el işçiliği ve kalıp teknikleri detayları ile çözümlenmiştir. Her iki kültüre ait miras niteliğinde olan bu giysiler modernize edilerek özgün tasarımlar gerçekleştirilmiştir.

2. YÖNTEM

Kaftanlardan ve kimono modellerinden esinlenilerek 4 adet eskiz çizimi yapılmıştır. Kaftanlarda kullanılan desenler, motifler ve renkler, kimonoda kullanılan giysi kalıpları ve modeller incelenerek, çizilen eskiz çalışmalarından tasarımı en iyi yansıtan model seçilmiştir. Osmanlı motiflerinden “çintemani” deseni (Şekil 1) seçilerek kaftanın kuşak, kol ağzı ve yaka kısmına bilgisayar ortamında uygulanmıştır. Kimonoda ise asaleti ve hükümdarlığı simgeleyen bordo rengi tercih edilmiştir. Kadın kimono kalıbı baz alınarak tasarım ortaya çıkarılmıştır.

Şekil 1. Çintemani Deseni, Dijital Çizim, 2021, 30x30 cm

Ürünün son aşamasında “PolyPattern” bilgisayar kalıp programı aracılığı ile kalıbı çizilmiştir. Modelin nihai hali dijital ortama aktarılarak “Adobe Photoshop ve Adobe Illustrator” yardımıyla renklendirilmiştir. Renklendirilmesi yapılan model üç boyutlu görünüm ile sunularak üretime hazır hale getirilmiştir.

3. GİYSİ TASARIM AŞAMALARI

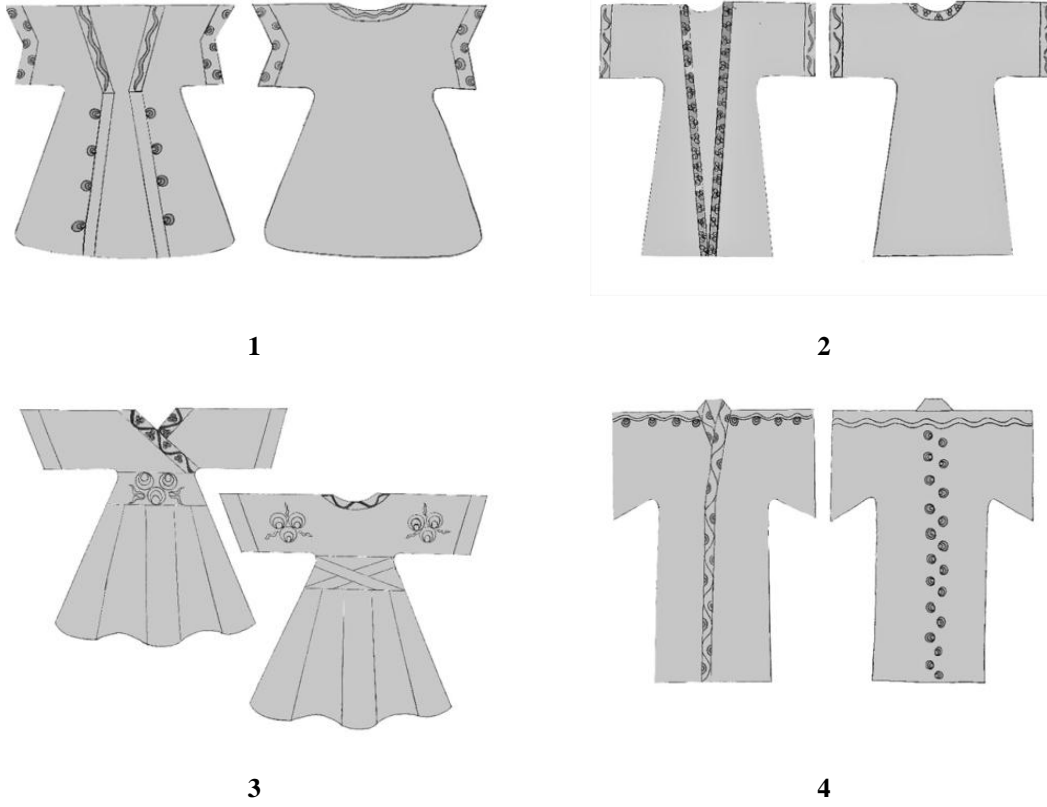
Kimono ve kaftan geçmişten günümüze gelmiş iki önemli giyim kültürü olarak tasarımcılara ilham kaynağı olmuştur. Bu çalışma kapsamında, günümüzde yeniden popüler olan kimonolar, kaftan desenleri ile birlikte modernize edilmiştir.

Çalışmanın uygulama aşamaları aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

1. Kaftan ve Kimono kavramlarının incelenmesi
2. Model ve motiflerin seçilmesi
3. Eskiz çizimlerinin oluşturulması
4. Hikâye Panosu
5. Seçilen tasarımın renklendirilerek sunulması
6. Seçilen tasarımın kalıbının oluşturulması
7. Mood Board

3.1.Eskiz Çizimleri

Tasarımın ilk aşaması olan eskiz çizimleri verilmiştir. Eskizler ön ve arka olmak üzere çizilmiştir. Çalışılan eskizlerde “çintemani” motifinin uygulanacağı kısımlar ana hatlarıyla belirtilmiştir (Şekil 2).

Şekil 2. Eskiz Çalışmaları, 2021, 21,0x29,7 cm

Yapılan eskiz çizimlerinin ilk aşamasında tasarımda kullanılacak olan motif belirlenerek desen tasarımı üzerinde çalışılmıştır. Geleneksel motif özellikleri göz önünde bulundurularak “çintemani” motifi üzerinde çalışmalar ortaya çıkarılmıştır. Japon kadın kimono kalıplarının özellikleri çerçevesinde 4 adet eskiz çalışması yapılmıştır. Bu eskizler arasından 3. Tasarım seçilerek kalıp ve renklendirme aşamalarına devam edilmiştir.

3.2. Hikâye Panosu

Tasarımı oluşturan ikinci basamak olan Hikâye Panosu verilmiştir. Pano, tasarımın nihai hali ile ilgili ön bilgi vermektedir (Şekil 3).

Şekil 3. Hikâye Panosu, Dijital Tasarım, 2021, 35x50 cm

Osmanlı ve Japon kültürünün en önemli giysi unsurları ele alınarak ortaya çıkarılan tasarımda görseller, renkler ve desenler bir araya getirilerek hikâye panosu oluşturulmuştur. Her iki kültürden izler barındıran ve ihtişamın, gösterişin sembolü olan altın ve bordo rengi ağırlıkta olarak kullanılmıştır. İnternet üzerinden görsel taraması yapılarak, “Adobe Photoshop” programı ile estetik ve modern tarzda hikâye panosu hazırlanmıştır. Tasarımda kullanılan renkler, renk panosu oluşturularak aktarılmıştır.

3.3. Tasarımın Renklendirilmiş Hali

Seçilen tasarımın renklendirme aşamasında elde yapılan eskiz çizimi “Adobe Illustrator” programına aktarılmıştır. Tasarımın renklendirilmiş görünümü verilmiştir (Şekil 4).

Şekil 4. Ön ve Arka Beden Renklendirilmiş Hali, Dijital Çizim, 2021, 21,0x29,7 cm

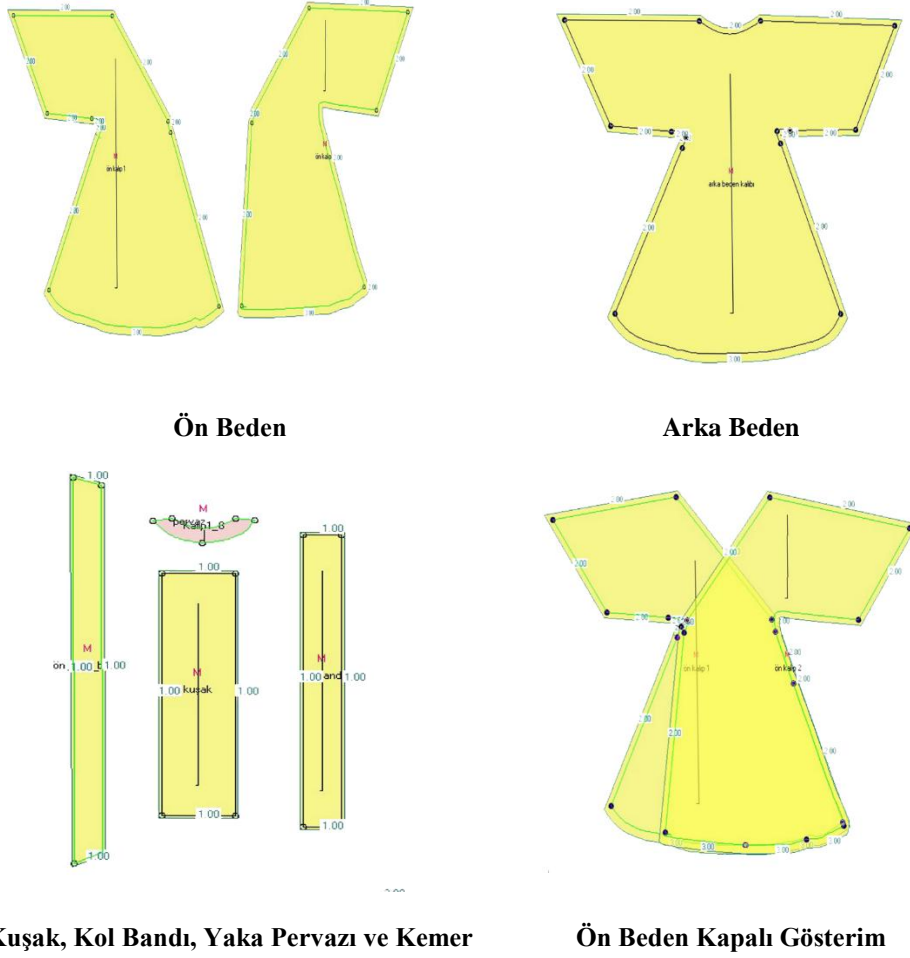
Programda yeniden çizilen modelde etek kıvrımları, kumaş katları ve form özellikleri dikkate alınarak görselliği vurgulanacak şekilde renklendirilmiştir. Motif kısımlarında arap zamkı ile ezilmiş saf altın kullanılmıştır. Motiflerin boyaması kâğıt üzerinde el ile yapılmıştır ve dijital ortama aktarımı gerçekleştirilmiştir. Son adım olarak kıyafetin üzerinde ışık-gölge ayarı verilmiştir.

Tasarımın arka bedeni “Adobe Illustrator” aracılığı ile ışık- gölge ve kumaş kıvrımları ön bedene uygun olacak şekilde renklendirilmiştir. Kuşakta ve motiflerde kullanılan altın varak, kâğıt üzerinde boyanarak aktarılmıştır. Renklendirme ve boyut verme işlemlerinden sonra “Adobe Photoshop” ile gölge ve efekt ayarları yapılmıştır.

3.4. Tasarımın Kalıbı

Yapılan eskiz çalışmalarından seçilen üçüncü görselin kalıbı verilmiştir. Kalıp üzerinde dikiş payları, çıt yerleri, pervaz, kuşak, kemer, bant ayrıntıları, ön ve arka beden kalıbında detaylarıyla belirtilmiştir. Oluşturulan kalıbın açık ve kapalı şekli hazırlanmıştır (Şekil 5).

Seçilen tasarım kalıp aşamasında kadın beden ölçülerinden 38 beden baz alınarak çalışılmıştır. Kimono kalıplarında kullanılan geniş ve bol kesim ölçü birimlerine göre yeniden düzenlenmiştir. Seçilen modele göre revize edilen kalıp ölçüleri uygulanmıştır. Kimono kalıp özelliklerinin yanı sıra kaftan kalıplarının özellikleri de göz önünde bulundurulmuştur. “PolyPattern” bilgisayar kalıp programı ile çizilerek son şeklini almıştır.

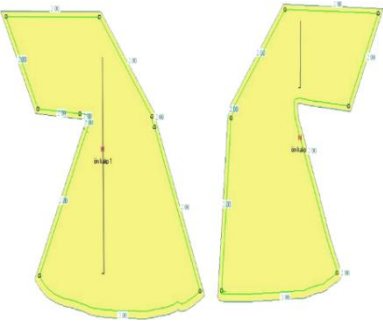
Kuşak, Kol Bandı, Yaka Pervazı ve Kemer Ön Beden Kapalı Gösterim

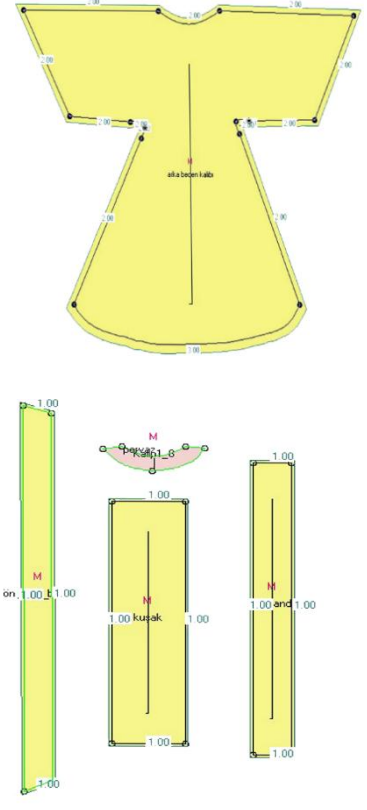
Şekil 5. Tasarımın Kalıpları, Dijital Kalıp Uygulaması, 2021, 21,0x29,7 cm

3.5. Model Analizi

Osmanlı kaftanı ile Japon kimono kültüründen hareketle belirlenen tasarımın üretimi esnasında gerekli planlama faaliyetlerinin sorunsuz bir şekilde yürütülebilmesi için model analizi yapılmıştır (Tablo 1). Model analizi ile bütün bilgi akışının doğru ve hızlı bir şekilde sağlanması gerçekleştirilmiş olmaktadır.

Tablo 1. Model Analiz Formu

Sezon	İlkbahar/Yaz
Cinsiyet	Kadın
Form	Geniş Kalıp
Beden	38
Hazırlayan	Hazırlanma Tarihi: 02.09.2024
	BİÇİM TANIMLAMA V Yaka 150 cm ipekli kumaş Ges Kol Kuşak, Kol ağzı ve yaka nakışlı Çintemani deseni nakışlı Kemerli ve kuşaklı Kol ağzı genişliği 7 cm Kuşak genişliği 12 cm

	<p>Dikiş Payları Etek ucu: 2,5 cm Kol bandı: 2,5 cm Diğer tüm dikiş payları: 0,7 cm</p>
<p>Dikim İçin Gerekli Ana ve Yardımcı Malzemeler</p>	<p>Kumaş renginde dikiş ipliği İpek kumaş Nakış ipliği (Gold) Çintemani nakışı</p>

Model analiz formuna göre İlkbahar/Yaz sezonu, kadın, 38 beden ve geniş formda tasarlanan kıyafetin ipekli kumaştan dikilmesi planlanmıştır. Kıyafet, V yaka ve ges kol olarak kalıbı hazırlanmıştır. Kıyafetin kol ağzı, yaka ve kuşak kısmına Osmanlı Dönemi'nde sıklıkla kullanılan çintemani deseni nakış olarak uygulanmıştır. Nakış detayı ipek gold iplik kullanılarak işlenmiştir.

3.6.Mood Board

Tasarıma ait bitmiş görsellerin bir araya toplanarak sunulması amacıyla mood board çalışması yapılmıştır. Esinlenen görseller eşliğinde “Adobe Photoshop” programında hazırlanan mood board verilmiştir (Şekil 6).

Bu çalışma kapsamında tasarımı yapılmak üzere seçilen modelin ön ve arka beden eskiz çalışması, renklendirilmiş hali ve hikâye panosu bir arada sunulmuştur.

4. SONUÇ

Kaftan ve kimono dış giyim unsuru olmakla beraber iki medeniyetin tanınmasında en belirleyici öğeler olmuştur. Geçmişten günümüze kadar birçok tasarım fikrine ilham kaynağı olmuştur ve olmaktadır. Her iki kültürde renk, desen ve kumaş özellikleri ile yüzyıllar boyu modaya yön vermiştir. Moda sektöründe birçok tasarımcının kumaş seçiminde, kalıp ve dikiş tekniği kullanımında belirleyici olmuştur. Yapılan çalışmada Osmanlı medeniyetine ait yaygın kullanılan motifler, Japon kültürüne ait kıyafet tarzları ve kalıpları, asaletin, ihtişam ve zarıflığın sembolü olan renkler ele alınmıştır. Bu iki kültürün kıyafetlerinin tercih edilme nedenleri, hangi çağda kullanıldıkları, sosyokültürel farkların

sebepleri ile incelenmiştir. Bu çalışmada tasarım sürecinde uygulanan aşamalar, kullanılan kaynaklardan elde edilen bilgiler ile ortaya çıkarılan tasarımın görselleri aktarılmıştır.

Şekil 6. Mood Board, Dijital Çalışma, 2021, 35x50 cm

Moda alanında benzer motif ve kumaş özelliklerine sahip olan Japon ve Osmanlı kültüründe, dış giyim unsurlarının benzerlik gösterdiği, kıymetli iplikler, kumaşlar ve aksesuarların statü sahibi kişiler tarafından iki kültürde de kullanıldığı görülmüştür. Farklı örf-adet ve kültüre sahip olan bu iki medeniyetin moda ve sanat alanında birbirinden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu ortak özellikler ele alınarak kültürlerin tanınmasında büyük etkisi olan moda alanına katkı sağlayacak yeni ve özgün bir tasarım ortaya çıkarılmıştır. Bu çalışmanın, içerdiği konularda çalışmak isteyen tasarımcılara araştırmalarında yardımcı olacağı öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ayranpınar, S. K. (2010). *17. – 18. Yüzyıl döneminde Osmanlı kaftanları ve Japon Kimonoları üzerine karşılaştırmalı çözümler*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü].
- Bayburtlu, Ç. (2018). Kimono ve batı modasına etkileri. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat* 3(6), 55-81.
- Çelik, H. (2018). Osmanlı-Türk modernleşmesi ve Japon modernleşmesinin karşılaştırması. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi* 1(1), 82-101.
- Fıçıoğlu, A. (2021). Japon moda kimliğinde kültürel izler. *Akdeniz Sanat* 15(28), 207-226. <https://doi.org/10.48069/akdenizsanat.944421>
- Kahraman, S. (2016). *Japon kimonolarının geçmişten günümüze etkileri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Ok, M. (2012). *Topkapı Sarayı padişah kaftanlarının üretim aşamalarında kullanılan dikiş teknikleri ve süsleme öğeleri*. [Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü].
- Okumura, S. (1998). *Çintamani motifinin kökenleri, gelişimi ve kullanım alanları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü].
- Sato, C. J. (2010). *Regarding fashions in 20th century women's kimono*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, RMIT Üniversitesi].
- Vural, P., Koç, Y., & Koca, Y. (2008, Ağustos 25-30). *Yabancı kültürlerin Osmanlı giyim kuşamına etkileri* [Sözlü Bildiri]. CIEPO -18 International Committee of Pre- Otoman and Otoman Studies. 18 Th Symposium, Zagreb, Hırvatistan.